

22. Gajda J. Edukacja medialna. – Multimedialna Biblioteka Pedagogiczna / J. Gajda, S. Juszczyk, B. Siemieniecki, K. Wenta ; Uniwersytet M. Kopernika. – Wydawnictwo Adam Marszałek, 2002. – 406 s.
23. Lewis T. 2006. DIY selves? Reflexivity and habitus in young people's use of the internet for health information. *European Journal of Cultural Studies*. 9(4): 461–479.
24. Linne Ag. Time, space and narrative: a story about education research and teacher education / Ag. Linne // *Five Professors on Education and Democracy*. – Orebro University, 2004. – P. 35–62.
25. Livingston S. 2003. Childrens Use of the Internet: Reflections on the Emerging Research Agenda. *New Media and Society*. 5(2): 147–166.
26. Moinian F. 2006. The Construction of identity on the Internet: Oops! Ive left my diary open to the whole world! *Childhood*. 13(1): 49–68.
27. Oehlmann C. O sztuce opowiadania / red. nauk. Serii : prof. zw. dr. hab. Boguslaw Sliwerski. – Krakow : Wydanie Impuls, 2012. – 330 s.

28. Ricoeur P. Time and Narrative / P. Ricoeur. – USA : University of Chicago Press, 1984. – 195 p.
29. Siemieniecka D. Technologia informacyjna a tworczość / D. Siemieniecka // *Pedagogika medialna*. – Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2007. – S. 211–218.
30. Skrzypczak J. Popularna encyklopedia Mass Mediow / J. Skrzypczak. – KURPISZ, Poznan, 2000. – 632 s.
31. Szymanska M. Trendy rozwojowe współczesnego świata a uwarunkowania zmian w edukacji / M. Szymanska // *Problemy rodziny na początku trzeciego tysiąclecia*. – Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie. – 2007. – T. 1. – S. 183–197.
32. Valkenburg P., Soeters K. 2001. Childrens Positive and Negative Experiences With the Internet: An Exploratory Survey. *Communication Research* / 28(5): – S. 652–675.

Надійшла до редакції 16.02.17
Рецензовано 20.02.2017

Л. С. Токарук, канд. пед. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ НАРАТИВ ВАСИЛИИ ГЛИБОВИЦКОЙ В ДИСКУРСЕ ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ СИРОТ В ЗАПАДНОЙ УКРАИНЕ (КОНЕЦ XIX – ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XX СТОЛЕТИЯ)

Социально-педагогический нарратив Василии Глибовицкой – повествование (как продукт и как объект процесса, структура и структурализация) одного или более действительных фиктивных действий, которые уведомляются одним, двумя или несколькими нарративными. Социальные сироты в педагогическом нарративном пространстве Василии Глибовицкой рассматриваются как явление, где родители устранены от воспитания и исполнения родительских обязательств в соотношении к несовершеннолетнему ребенку.

Богословский нарратив монахини Василии Глибовицкой подчеркивает религиозные действия и реакции на высоком духовном социальном-педагогическом развитии детей-сирот Ужгородского интерната, дома сирот для детей пятилетнего возраста.

Ключевые слова: социально-педагогический нарратив; религиозный нарратив; социальное сиротство; дома сирот; интернаты; наставничество; монашеские объединения.

L. S. Tokaruk, Ph. D., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE SOCIO-PEDAGOGICAL NARRATIVE VASILIA GLIBOVIC'KA IN THE DISCOURSE OF EDUCATION FOR ORPHANS IN WESTERN UKRAINE (END OF XIX – FIRST HALF OF XX CENTURY)

The article regards an issue of narrative in the socio-pedagogical sciences. The author shows the essence of social orphanhood in the personal narrative space of Vasilia Glibovic'ka. Analyzing methods of socio-pedagogical narrative in the discourse of orphans education in Western Ukraine XIX-XX, author stresses that narrative techniques include observation of the attention processes, messages, constructing and generalization of data memory. She also emphasize the role of narrative in contemporary theological practices in the context of their impact on the consciousness of the orphans.

Key words: socio-pedagogical narrative theology narrative, social orphans, orphanages, boarding schools, mentoring, a monastic congregation.

УДК 378:159.923

Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ВЕКТОРИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Запропоновано пріоритетні вектори соціалізації студентської молоді з позиції викликів сьогодення. Виділено роль гуманітарної освіти та інтеграційних процесів у сучасному освітньому просторі, зокрема, у соціалізації студентської молоді.

Ключові слова: соціалізація студентської молоді; гуманітарна освіта; інтеграційні процеси; вектори успіху.

Вступ. Сучасний етап розвитку України характеризується оновленням усіх сфер діяльності людини, переорієнтацією та утвердженням у свідомості нації нових світоглядних орієнтирів. Закони України "Про освіту", "Про вищу освіту", Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. зорієнтовують педагогічні та науково-педагогічні кадри на сприяння створенню умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина; формування поколінь, здатних постійно підвищувати свій інтелектуальний професійний рівень, розвивати цінності громадянського суспільства; сприяти інтеграції України в європейський і світовий простір як конкурентноспроможної держави.

Навоколишній світ продовжує ускладнюватися, є суперечливим, нерідко невизначеним, створює зони на-

пруження, загострює кризи, що спонукає до пошуку відповіді на виклики, одним із яких є соціалізація студентської молоді, визначення її пріоритетних векторів. Зазначимо, що соціалізація (*від лат. socialize* – суспільний) – історично зумовлений процес розвитку особистості; передавання й засвоєння індивідом цінностей, норм, установ, зразків поведінки, притаманних певному суспільству [4]. Відтак, результатом соціалізації є активне відтворення набутого особистістю соціального досвіду у своїй життєвій самореалізації. Звісно, соціалізація може відбуватися як у процесі виховання (цілеспрямоване виховання особистості), так і в умовах стихійного впливу на особистість.

Соціалізація студентської молоді дуже важлива сьогодні для України, оскільки від її успішності залежить

майбутнє українського суспільства. Молода людина – це особистість, а особистість – це результат соціального становлення індивіда шляхом подолання труднощів і накопичення власного життєвого досвіду. Вроджена геніальність автоматично не гарантує того, що людина стане великою особистістю. Вирішальну роль відіграє соціальне середовище, в яке потрапляє людина після народження. Особистість – це поєднання індивідуальних особливостей і виконуваних нею соціальних функцій, особлива якість, отримана індивідом завдяки суспільним відносинам. Відповідно, між розвитком особистості й суспільством існує пряма залежність.

Основою формування світогляду молодої людини є соціальні цінності – узагальнені уявлення про мету і норми поведінки. Ціннісні орієнтації студентства формуються у процесі соціалізації під час засвоєння нових знань та соціально-психологічного досвіду й виявляються у цілях, інтересах, переконаннях, спілкуванні та діяльності особистості. Реалізуються вони у процесі життєдіяльності та підтверджуються або відкидаються життєвим досвідом. На основі індивідуального досвіду, що є адекватною чи неадекватною умовою соціального середовища, конкретні ціннісні орієнтації або набувають особистісного сенсу, або витісняються як такі, що не забезпечують успішного функціонування особистості в соціумі. Зміни в суспільстві певним чином відображаються у свідомості молоді, зумовлюючи зміни в системі їх ціннісних орієнтацій.

Перед вищою освітою стоїть важливе завдання – забезпечити виховання "життєво і соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях", формування власних мотивів, інтересів. Важливо, наскільки студент як суб'єкт соціалізації, самостійний в інформаційному просторі, який рівень його соціальної компетентності, як швидко він вибирає ту сферу діяльності, у якій зможе досягти високого професіоналізму.

Мета статті – розкрити пріоритетні вектори соціалізації студентської молоді з позиції викликів сьогодення.

Пріоритети соціалізації студентської молоді в сучасному соціумі полягають у тому, щоб допомогти особистості не просто вижити в сучасному суспільному потоці, але й бути успішною, здатною відповідати на виклики сьогодення. У процесі соціалізації кожна людина прагне до самопізнання, самоосмислення, самовдосконалення, що стимулює розвиток активного самоствердження у суспільстві.

Багаторічна освітня практика доводить, що одним із векторів соціалізації студентської молоді є гуманітарна освіта, в основі якої пріоритетними сегментами є базові цінності, розвиває в людині орієнтир на пізнання, створює умови для формування інтеграційних якостей успішної особистості.

Соціалізація студентської молоді у взаємодії з різними факторами й агентами відбувається за допомогою ряду "механізмів". Традиційний механізм соціалізації молоді являє собою засвоєння норм, еталонів поведінки, поглядів, стереотипів, які характерні для її сім'ї та найближчого оточення. Інституціональний механізм соціалізації студентської молоді функціонує у процесі взаємодії з інститутами суспільства й різними організаціями. Слід мати на увазі, що такі засоби масової комунікації, як соціальний інститут, впливають на соціалізацію не тільки за допомогою трансляції конкретної інфо-

рмації, але і через представлення зразків поведінки героїв книг, кінофільмів, телепередач.

Стилізований механізм соціалізації студентської молоді діє в рамках конкретної субкультури. Під субкультурою розуміється комплекс морально-психологічних рис і поведінкових проявів, типових для людей конкретного віку чи конкретно професійного, культурного прошарку, який у цілому створює конкретний стиль поведінки та мислення тієї чи іншої вікової, професійної чи соціальної групи.

Міжособистісний механізм соціалізації функціонує у процесі взаємодії студентської молоді із суб'єктивно значущими для неї особами, – ними можуть бути батьки, викладач, друг-одноліток.

Проблеми соціалізації студентської молоді пов'язані із глибокими та швидкоплинними соціальними змінами, зокрема, зі зміною ідеологічних орієнтирів у вихованні особистості й посиленням дії стихійних чинників, що впливають на становлення сучасної молодої людини як соціальної особистості.

Процес соціалізації студентської молоді має свої механізми, які впливають на його реалізацію. Перша група механізмів соціалізації – соціально-психологічні як окремої особистості, так і молоді в цілому. До таких механізмів належать: імпринтинг, наслідування, екзистенціальний натиск, ідентифікація, рефлексія.

Другою групою механізмів соціалізації студентської молоді, яка більшою мірою заціпає такий соціально-виховний процес, є соціально-педагогічні, до яких належать: інституційний, традиційний, стилізований, міжособистісний.

Отже, соціалізацію можна розглядати як процес становлення соціальної особистості, навчання та засвоєння студентською молоддю соціальних норм і культурних цінностей, установок та зразків поведінки того суспільства, соціальної групи і громади, до яких вони належать [6, с. 38].

Аналізуючи освітню практику за останні 10–20 років, дозволимо собі стверджувати, що головною в сучасній гуманітарній освіті є цінність, яка базується на інтеграції у людських відношеннях, як безперервний зв'язок поколінь, як збереження класичних культурних сенсів та створення нових, сучасних, що, без сумніву, є важливим сегментом процесу соціалізації студентської молоді.

Суттєвим і продуктивним вектором соціалізації студентської молоді є інтерактив у освітньому процесі, зокрема, діалоговий стиль викладання. В історико-педагогічному контексті вищої педагогічної освіти ХХІ ст. діяльність педагогів, учених та їх орієнтація на діалоговий стиль викладання, інтеграцію в освіті розглядається, як педагогічний факт і об'єкт сучасного науково-теоретичного осмислення. Духовний досвід, основні моральні аспекти освітнього процесу найефективніше передаються не у словах, не у поняттях, не в повчаннях, а насамперед, у способі поведінки, практиці, діях, які дають змогу займати активну позицію в будь-якому соціумі.

Зазначимо, що в сучасній освітній практиці інтеграційна взаємодія, діалогова позиція педагога, вихователя, наставника, їх активна діяльність саме в інтеграційній площині, стає необхідною умовою успішного професійного становлення майбутнього фахівця та забезпечення упродовж усього життя успішної як професійної, так і життєво особистісної мобільності, а відтак є продуктивним вектором соціалізації сучасної студентської молоді.

Аналіз досліджень видатних учених дає можливість виділити вектори вивчення проблеми інтеграції та дія-

логу в освіті й визначити їх як способи забезпечення успішної соціалізації студентської молоді.

Вектор перший – підвищення інтересу суспільства, науки до людини привело до актуалізації інтересу до діалогу, оскільки підвищення інтересу до людини як суб'єкта пізнання і діяльності викликає стремління до усвідомленого пізнання діалогу, володіння його пояснювальною й передбаченою силою.

Вектор другий – інтеграційні процеси в освіті значно розширили термінологічний смисл поняття "діалог", який дав назву діалоговому стилю в освітньому середовищі й увійшов у тексти педагогічних досліджень. У контексті філософії діалог – це специфічний спосіб реалізації сутності людини, всезагальне визначення гуманітарного спрямування, неподільного його початку; унікальний всеосяжний спосіб існування культури та людини в культурі, ситуація пошуку і смислу цінностей. Важливо зазначити, що саме в атмосфері діалогу відбувається становлення людини, творення цінностей її духовного життя, успіх у соціалізації. Отже, у проблематиці освіти діалог розглядається як мета, результат і зміст освіти, спосіб пізнання дійсності та дидактико-комунікативне середовище, що забезпечує рефлексію і самореалізацію людини.

Вектор третій – потреба професійної, загальноосвітньої школи, гімназій та ліцеїв, інших сучасних форм навчання у діалогових формах навчання, діалоговому стилі викладання тощо. Запровадження сучасних педагогічних технологій формує потребу в педагогіці, яка володіє діалогом як необхідним, переконливим та перспективним методом.

Четвертий вектор – інтеграційний підхід до вивчення діалогу зробив його "ключем", способом становлення толерантності як поваги та прийняття культур різних народів. Діалог відкриває пізнання життя як участь у діалозі зі світом, людьми, самим собою.

П'ятий вектор пов'язаний із розумінням складного впливу на внутрішній світ людини, тому що духовні цінності не можна передати шляхом пояснення, завчання, наказу, строгого контролю, зовнішнього цілепокладання. Вони формуються в житті усвідомленням життєвості, певним учинком, діючим співпереживанням, відповідальним ставленням до свого покликання, до відповіді на виклики у сучасному процесі соціалізації студентської молоді [7].

Зазначимо, що картину сучасного світу подано сьогодні як інтеграційну цілісність, багатомірну, динамічну, метафоричну за способом відображення відношень між людиною та світом. Життєва практика постійно перекоує в тому, що відношення людини до світу включає в себе не тільки раціонально-логічну, але й емоційно-ціннісну складову. Одним із найпродуктивніших шляхів осмислення просторово-часових та сутнісних вимірів життя є інтеграційні процеси в освіті, звернені передусім до духовних можливостей людини, її морально-етичного та художньо-естетичного розвитку, що є суттєвим і значущим підґрунтям для успішної самореалізації сучасної особистості. Саме інтеграційні процеси в освіті створюють найсприятливіші умови для успішної життєвої та професійної самореалізації кожної особистості в сучасному, суперечливому, сповненому трансформаційних змін соціумі.

Зауважимо, що поняття інтеграції не є новим. Прогресивні педагоги Я. Коменський, К. Ушинський, О. Герцен, П. Каптерев, В. Сухомлинський протягом багатьох років підкреслювали важливість зв'язків між навчальними предметами для відображення цілісної

картини світу та створення умов для правильного світосприйняття, а також необхідність узагальненого пізнання й цілісності пізнавального процесу, що, без сумніву, має пряме відношення до індивідуальної траєкторії розвитку особистості у будь-якому соціумі, відповідно до соціалізації студентської молоді.

Останнім часом плідно над проблемою інтеграції в освіті працюють сучасні науковці І. Бех, М. Васильєв, Н. Васильєва, Т. Власенко, В. Доманський, В. Загвазінський, М. Іванчук, В. Івченко, А. Карпов, Т. Лагунова, О. Руднянська, І. Свистунов.

Суть інтеграції полягає у відновленні, заповненні та створенні цілісності, що у сукупності має свою структуру й певні функції. Дуже часто інтеграція протистоїть стихійним проявам сил суспільства. Також інтеграція розглядається як процес, результатом якого є досягнення єдності та цілісності, погодженості у середині системи, заснованої на взаємозалежності окремих спеціалізованих елементів.

Поділяючи думку багатьох науковців, які займаються питанням інтеграції, взаємодії у галузі освіти, зазначимо, що на сучасному етапі модернізації освіти в Україні саме інтеграційні процеси є і мають стати одним із найоптимальніших та ефективних шляхів реалізації задач, поставлених перед усіма, хто займається проблемами освіти й соціалізації студентської молоді, як в умовах сьогодення, так і на перспективу.

Усвідомлюючи, що життя – це безперервна причетність людини до навколишнього світу, варто зазначити, що його не можна уявити поза ним. Його здійснення можливе лише завдяки такій причетності як множині певних зв'язків. Саме тому часто говорять про життєву гармонію, інтеграцію, які визначають різнобічний розвиток суб'єкта завдяки переживанню й пізнанню ним світу та орієнтації стосовно поведінки й діяльності в ньому, тобто забезпечення успіху в соціалізації кожної особистості [2, 16].

Процес соціалізації студентської молоді показав, що це складний соціальний феномен, завдяки якому особистість здобуває та розширює палітру соціальних якостей; у сучасній вищій школі соціалізація не зводиться до оволодіння тільки знаннями, сьогодні актуальними стають проблеми різнобічного розвитку особистості й передусім її суб'єктності; у процесі соціалізації особистості не тільки засвоюють та відтворюють соціальні цінності, але й піднімаються до найвищого ступеня соціального розвитку – здатності до соціальної творчості; особливістю соціалізації молоді у вищих навчальних закладах є її органічне включення до цілісного освітнього процесу, що, у свою чергу, визначає характер управління нею, яке відбувається не прямо, а опосередковано – через організацію виховного процесу; соціалізація в умовах демократичних перетворень у системі освіти передбачає надання молоді більших прав та відповідних обов'язків, що змінює традиційне співвідношення між прагненнями молодого покоління й реальними можливостями для їх реалізації.

Соціалізація студентської молоді відбувається у виховному процесі, який являє собою спеціально організоване педагогічне середовище, збагачене соціальною реальністю. Виховний процес розглядається як цілісна система, що містить єдність цілей, технологій і результатів формування особистості, як соціокультурний педагогічний феномен, у якому немає єдиного руху до поставленої мети, а є складна сукупність різноманітних рухів, які розгортаються не тільки всередині процесу, але й поза ним – у широкому соціально-

му контексті. Це дає можливість використовувати у виховному процесі соціально-педагогічну імітацію як аналог реального соціуму. Імітування у виховному процесі реального життя з усіма його складностями й суперечностями дозволяє студентській молоді отримувати свій особистий суб'єктивний досвід.

Таким чином, звернення до теоретичних та практичних напрацювань дає підстави стверджувати, що саме гуманітарна освіта, діалогова форма навчання, інтеграційні процеси у сучасному освітньому просторі, звернені до духовних можливостей людини, її професійної та життєвої самореалізації, є одним із найпродуктивніших шляхів досягнення просторово-часових і сутнісних вимірів життя, основою формування успішної толерантної особистості, достатньо високого рівня її соціальної активності та успіху в житті. Зазначене, у свою чергу, дає відповіді на виклики сьогодення й окреслює вектори у соціалізації студентської молоді.

Список використаних джерел:

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М., 1979. – 78 с.
2. Бех І. Д. Життя особистості у духовному діапазоні / І. Д. Бех // Рідна школа. – 2009. – Листопад. – С. 7–17.
3. Галицких Е. О. От сердца к сердцу: Мастерские ценностных ориентаций / Е. О. Галицких. – СПб., 2002. – С. 19–29.
4. Деркач А. Самореализация – основание акмеологического развития / А. Деркач, Э. В. Сайко. – М.: Москов. психол. социал. ун-т, РАО, 2010.
5. Кільова Г. О. Використання новітніх технологій у системі навчання та виховання студентської молоді / Г. О. Кільова // Освіта Донбасу. – 2011. – № 6 (149). – С. 43–49.
6. Мамардашвили М. Этика мышления / М. Мамардашвили. – М., 2000. – 143 с.
7. Сисоева С. О. Компетентнісно зорієнтована вища освіта: формування наукового тезаурусу / С. О. Сисоева // Компетентнісно зорієнтована

Н. Н. Чернуха, д-р пед. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ВЕКТОРЫ СОЦИАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Предложены приоритетные направления успешной социализации студенческой молодежи с позиции вызовов современности. Выделена роль гуманитарного образования и интеграционных процессов в современном образовательном пространстве.
Ключевые слова: социализация студенческой молодежи; гуманитарное образование; интеграционные процессы; векторы успеха.

N. M. Chernukha, Doctor of Pedagogy, professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE MAIN DIRECTIONS OF STUDENTS YOUTH SOCIALIZATION

The article regards the priority directions for successful socialization of students in terms of modern challenges. The author stresses the role of liberal education and integration processes in modern educational space.
Keywords: socialization of students, liberal education, integration processes, vectors success.

УДК 376.1

О. В. Чуйко, д-р психол. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСВОЄННЯ ПРАКТИК В СИСТЕМІ ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття присвячена проблемі розробки сучасних освітніх моделей підготовки фахівців у галузі "соціальна робота". Викладається основний зміст, принципи і способи впровадження професійно-орієнтованих практик як середовища розвитку особистісної зрілості фахівця.

Ключові слова: особистісна зрілість; особистісні здатності; професійно-орієнтовані практики; професійні задачі.

Вступ. Особливості розвитку суспільних процесів у країні з очевидністю доводять необхідність залучення у відновлювальні практики психічного здоров'я фахівців у галузі соціальної роботи з їхніми специфічними техно-

освіта: якісні виміри: моногр. / редкол.: В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа, С. О. Сисоева та ін – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 368 с.

8. Ухтомский А. А. Доминанта души / А. А. Ухтомский. – Рыбинск, 2000. – 123 с.

9. Учитель и ученик: Возможность диалога и понимания : в 2-х т. / под общ. ред. Л. И. Семиной. – М., 2002.

10. Фромм Э. Гуманистичний психоаналіз: в 2-х т. / Э. Фромм. – СПб.: Питер, 2002. – Т. 2. – 544 с.

References

1. Bakhtyn M.M. Éstetyka slovesnoho tvorcestva / M. M. Bakhtyn. – M., 1979. – 78 s.
2. Bekh I.D. Zhyttya osobystosti u dukhovnomu diapazoni / I. D. Bekh // Ridna shkola. – 2009. – Lystop. – S. 7–17.
3. Halytskykh E. O. Ot serdtsa k serdtsu: Masterskye tsennostnykh orientatsyy / E. O. Halytskykh. – SPb., 2002. – S. 19–29.
4. Derkach A. Samorealyzatsyya – osnovanye akmeolohycheskoho razvytyyya / A. Derkach, É. V. Sayko. – M.: Moskov. psykhol.-sotsyal. unt, RAO, 2010.
5. Kilova H. O. Vykorystannya novitnykh tekhnolohiy u systemi navchannya ta vykhovannya student-skoyi molodi / H. O. Kilova // Osvita Donbasu. – 2011. – № 6 (149). – S. 43–49.
6. Mamardashvily M. Étyka myshlenyya / M. Mamardashvily. – M., 2000. – 143 s.
7. Sysoyeva S. O. Kompetentnisno zoriyentovana vyshcha osvita: formuvannya naukovoho tezaurusu / S. O. Sysoyeva // Kompetentnisno zoriyentovana osvita: yakisni vymiry: monohrafiya / redkol.: V. O. Ohnevyyuk, L. L. Khoruzha, S. O. Sysoyeva and other. – K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2015. – 368 s.
8. Ukhtomskyy A. A. Domyntanta dushy / A. A. Ukhtomskyy. – Rybinsk, 2000. – 123 s.
9. Uchytel y uchenyk: Vozmozhnost dyaloha y ponymanyya / Podobshch. red. L. Y. Semynoy. – M., 2002. – T. 2.
10. Fromm É. Humanistychnyy psykhoanaliz / É. Fromm. – SPb.: Pyter, 2002. – 544 s.

Надійшла до редколегії 02.02.17
Рецензовано 09.02.2017